

Lesotho, les Otův

Patnáct set kilometrů dlouhá, rovná a nudná silnice lemovaná telegrafními tyčemi a větrnými koly vodáren míří přímo k zeleným horským štítům. Zdvíhají se z kultivovaných plání Jihoafrické republiky jako ostrov v oceánu či oáza v poušti. Poslední slušnější hory, pojmenované trochu přihloupě Horská Zebra, jsme viděli ráno **a teď, po celém vypečeném dni jízdy v autě, se před čelním sklem konečně vynořily sytě zelené hory Království Lesotho.**

Typický příbytek obyvatel Lesotha. Randavel. V některých jsou plastová okna a svítí se v nich elektřinou.

Zelené pahorky lesothské. Říkáme mu důvěrně „les Otův“, přestože v hornatém Lesothu s výjimkou izolovaných hájů žádný les není... Lesotho, malé království uprostřed Jihoafrické republiky, známé svéráznými obyvateli na malých vytrvalých kontch a s klobouky fantaskních tvarů na hlavě.

„Chua dach!“ Nevím sice přesně, jak se afrikánské „dobrý den“ správně píše, ale říkáme to dobře, protože funguje jako vstupenka do celního prostoru mezi JAR a Lesothem. Obě země spolu (na rozdíl od ČR a Lesotha) mají personální unii, takže než složitě vyřizovat vstupní víza, je lepší chvíli chua dachat po celníci s otráveným výrazem zmužněného jihoafrického turistu schovaného za capetownskou poznávací značkou a dělat, jako by se nechumelilo,

příčemž se sluší říct, že v zimních měsících, konkrétně v červenci a srpnu, v lesothských horách klidně sněžit může.

Pomalou projíždíme hraničním přechodem Maseru Bridge. Fakt je, že to, co děláme, není úplně legální, není to však ani nelegální, protože si průchod nevynucujeme, jenom se prostě posouváme s davem. U starého parkovacího automatu si bůhví proč bereme parkovací lístek, ačkoli se k parkování nechystáme a po pravdě řečeno by ani nebylo kde. Parkovací hodiny jsou nastaveny na 5 jihoafrických randů (směnitelný jedna k jedné s lesothským maloti a jedna ku dvěma dvaceti k české koruně), které zaplatíme u nedalekého okénka. Závora se zvedá a další otočení kol nás už nese do hlavního lesothského města Maseru. Nezdříme se v něm. Stmívá se rychle, jak je v těchto zeměpisných šířkách obvyklé, a po městě jezdí mraky aut, navzdory houstnoucímu šeru bez osvětlení. Řidič velmi staré toyoty před námi by si možná i rád rozsvítil, ale to je těžké, když vám na celém autě funguje všehovšudy jedno brzdové světlo.

Vymotáváme se z města dílem pomocí místních směrových cedulí, dílem pomocí boží a dílem pomocí černochů v klasických mikrobusech „se zatemněnými okny“, za nimiž jsou vidět jen bílé oči a později zuby, když se pasažéři rozesmějí. Každopádně, kdyby Lesothanům někdo poradil, že kromě cedulei Main South a Main North pro označení severní a jižní výpadovky existují i směrové cedule k místním cílům, dost by tím návštěvníkům své země usnadnil život, obzvláště když těch větších místních cílů není v celém království zas tolik. My se nakonec z Maseru vydáváme po Main South do Moriji, pátrat po dinosaufích stopách.

Malá noční hudba

Mohli bychom samozřejmě za nízký peníz spát v hotelu nebo hostelu v Maseru, ale tohle je expedice, a ne výlet, takže z Main South odbočujeme po polní cestě do kukuřice. Po lehké večeři zalézáme do spacáků, zhruba ve chvíli, kdy odchází lehká oblačnost. Měsíc je skoro v úplňku a jeho jasné světlo se vesele odráží od našich nablýskaných blatníků.

Ve chvíli, kdy naproti přes pole zastavuje auto, jsme zase svižně ze spacáků venku. Může to být náhoda, že cizí auto zastavuje zrovna tam, ale bráno čistě statisticky podle procentuálně vyjádřené kriminality obyvatelstva, v Lesothu se náhodám moc nevěří. Když auto po několika minutách odrachtá pryč, zůstává jeden z nás vzhůru na čtyřicetiminutové hlídce. Po deseti minutách je záhadný automobil zpátky a tentokrát už o žádnou náhodu nejde. Jeho reflektory září přes pole zvědavě přímo na nás. Vyhličky na klidnou noc berou definitivně za své, když nezvaný host dostane bratříčka v podobě druhého auta a společně nás berou do světelné křížové palby, jako světla ramp na lepších koncertních scénách. Narychlo házíme spacáky do aut a v zatemnění vyrazíme polňačkou zpátky k silnici. Není to k ničemu, protože v jasném měsíčním světle je náš útěk nenápadný jako cirkusový stan na Václavském náměstí. Když vyjíždíme k silnici, pohne se neznámé auto také a blokuje nám ☛

cestu. Když oni na nás, tak my na ně taky! Naše světlo lomy odrážejí záhadné reflexní pruhy a nápisy, ale ani s dalekohledem nelze jednoznačně určit, jestli to je vůz policejní, nebo ne. Podle typu krakosny spíš ne. Jedeme záhadnému autu v ústřety se smíšenými pocity, když tmu kolem najednou rozzáří modrý maják.

„A přece řízové!“

Vystupujeme. Dva jdeme policistům pěšky naproti, tentokrát v plně záři světla, aby naopak bylo pěkně vidět, jak jsme úplně neškodní. Jdeme policistům naproti... za předpokladu, že to opravdu jsou policisté.

„Mají nějaké klacky,“ všimá si můj dvoumetrový kamarád Šema. „Kdyby něco, skočím na něj a seberu mu to,“ říká, když otevíráme za zády kapesní nožičky. „Ty mi hlídej záda, aby mě ten další nezahlavil!“

Je to zvláštní pocit; blížít se africkou nocí ke skupině neznámých černochů, kteří evidentně sledují nějaký záměr, a my nevíme, co nám nejbližší vteřiny přinesou. Pozorně a kriticky si narušitele prohlížím. Řeknu vám, že to je ale spolek! Ani na vteřinu nejsem přesvědčen o příslušnosti vteřelců k pořádkovému sboru. Kolem polosnilého dvoumístného pick-upu se krčí osm černých chasníků v teplákových soupravách naprosto rozličných střihů a barev. Kapesní nožičky zase rychle zavíráme, když zjistíme, že jediným společným znakem nezvaných hostů je střílná zbraň, nejčastěji mohutná pistole, ale nechybí ani přesvědčivější příklad – a není to klacek, nýbrž kalašnikov.

„Sawubona!“

„Dome la!“ Černoch můj pokus pozdravit v jazyce zulu udusí hned v zárodku pozdravem v sotho, ale

Bílé zuby v úsměvech černochů blýskají v okolní tmě. Zmocňuje se mě panika. Jsou to praví policisté?

kdo se v tom má vyznat – Jihoafrická republika disponuje kromě angličtiny a afrikánštiny ještě devíti dalšími úředními jazyky, vesměs domorodými dialekty. Ale i špatný pozdrav je lepší než pár facek, nebo dokonce kulka do kožichu a na nás je i v panující temnotě vidět, že nejsme úplně zdejší. Základ komunikace je tak sice položen, ale pořádek ještě není jistý, že to jsou skutečně policisté. Auto mají policejní, to ano, ale taky vypadá, jako by právě přestalo dvě nebo tři přestřelky s pašeráky drog, a těžko říct, kdo vyhrál.

Auto při setkání zastavilo, ale po úvodních zdvořilostech se opět dává do pohybu směrem ke zbytku naší skupiny. Tak tohle bych měl rád vyřešené, než se dostaneme moc blízko. Africká angličtina je sice značně drncivá, ale domluvit se s ní dá s kdejakým černochem snadno.

„Promiňte... vy jste policie?“

„No jasně,“ směje se černoch a svítí baterkou na reflexní nápis POLICE na rezavém lemu dveří.

„A máte nějaký průkaz?“

„No jasně!“ Černoši se usmívají, auto pomalu jede dál.

„A... můžu ho vidět?“

„Jasně!“ Bílé zuby v úsměvech černochů blýskají v okolní tmě. Zmocňuje se mě panika. Jsou to praví

Lesotho, to jsou hlavní koně. Je to nejjednodušší dopravní prostředek, tažná síla a předmět k obchodování.

policisté? „Tak mi ten průkaz ukaž!“

„Jas...“

„Hned!!!“ zaječím, jak poklusuji vedle staženého okénka. Řidič nezpomalí, ledabyle vytáhne z náprsní kapsy policejní legitimaci. Prohlížím dokument a černocha. „Jak se jmenuješ?“

„Mbabea.“

Tak to je snad poprvé, co zadrženy legitimuje policistu. Na oplátku nabízím ke kontrole svůj pas. Na otázku, kde je Česká republika, odpovídám „v Evropě“ (obvykle tato odpověď stačí), tentokrát ale přidávám, že je to malá země dokonce přímo uprostřed Evropy, asi jako je malé Lesotho uprostřed Jihoafrické republiky. Mbabeovi se tohle přirovnání líbí a hned ho tlumočí svým kumpánům. Postupně se legitimujeme všichni. Jeden z chasníků náhle zachrastí závěrem samopalu. Zamrazí mě. „Hej!!! Proč nabíjí tu zbraň?!“

„O. K., O. K.“ uklidňuje mě Mbabea. „Nenabíjí, ale vybijí. Vyhazuje náboj z komory.“ Je už jasné, že tady se střilet nebude.

Zůstat na poli však nesmíme. Nedaleko uprchl policistům neznámý zločinec a oni ho teď budou honit. A vůbec nestojí o to, aby se jim k tomu nachomýtlo jedenáct zmatených Evropanů, co se v noci váli v kukufici. Seržant Mbabea nám diktuje číslo svého soukromého mobilního telefonu pro případ, že bychom se ocitli v nouzi, což je nám k ničemu, anžto v Lesothu není pro české mobilní telefony signál...

Když prapětros potká pětrosa

Směr k dinosaurům nám ukazuje místní učence ve vesnici Morija. Ne že bych byl dvakrát nadšený z pátrání po dinosaurích stopách po svazích lesothských hor, z toho, že se budu muset škrábat ve vřezném vedru po úbočích srázných údolí. Dinosauri měli jednu hloupou vlastnost: vyskytovali se zásadně na náhorních planinách a vyvýšených místech. Čistě proto, že v době, kdy tam zanechávali otisky svých tlapek ke zkamenění, žádné údolí ještě nebylo v plánu. Uprímně řečeno, celé slavné dajnosajti

Skřízená sláma je na polích svazována do snopů, které svým tvarem připomínají klobouky místních domorodců. Ostatně i stavba informačního centra v Maseru se nese ve stejném duchu. Že by národní tradice?

Obchodní třídu tvoří chatrče z vlnitého plechu. Většinou jim vévodí vlající igeliták, který svou barvou prozrazuje sortiment.

Typický pohled na místní mužskou populaci. Chlapi zahalení do těžkých houní a obutí většinou do gumákové klobouš...

stopy obnašejí několikere vrypy do skály ve tvaru slepičího pařátku. Objektivně velkého slepičího pařátku. Lezu na balvan a přes miliony let si s praštěm tlesu pravici. Přestože někde v Lesothu existují i stopy podstatně větších potvor, náš exemplář byl zhruba metr vysoký ještě s ptačí vizáží, kterému věda přikla označení *Lesothosaurus*.

Mnohem zajímavější než pterodaktyloskopie je deset malých černoušků ve školních uniformách. Morija byla historicky první evropskou základnou v Lesothu, což se projevuje jednak nadprůměrnou koncentrací misíí a církevních škol snad všech existujících křesťanských církví, sekt či spolků a jednak devadesátiprocentní gramotností obyvatelstva. Jak koukam na vypulťované černochoy s aktovkami, já vám nevím, čeho jsme se to večera v noci báli. Zpytuji svědomí za věřejší lingvistický debakl a somruji na černošském školákoví učebnici sothštiny, jejímž studiem záhy zpětinásobuji svou slovní zásobu, konkrétně o nezbytná slova pere (kůň), katse (kočka),

Jeden z chasníků náhle zachrastí uzávěrem samopalů. Zamrazí mě...

k'hara (automobil, kára) a kea leboha, děkuji. Okolní černochoy pak bouřlivě zdravím dome-la. To funguje jen do chvíle, kdy zdravím první, protože odpověď na dome-la je nezapsatelný zvuk, jako mela-do či co, asi jako kdybychom my na obyčejné „ahoj“ odpovídali johohó, takže ve finále je bílá tlama zase za troubu...

Po decentně offroadové silničce míříme do osady Semonkong vysoko v horách, do střediska chovu lesothských koní, přičemž koně a osli jsou dosud běžným dopravním prostředkem. Není zvláštností, že vesnice vlastní dohromady jednu jedinou k'haru, zatímco k tyči se solárním panelem je přivázáno stádo koní. Cesta vede přes několik horských průsmyků, z nichž nejvyšší leží ve výšce tři tisíc metrů nad mořem. Krajina má horský, téměř skotský ráz, jen místo Skotů v suknicích s holou zadnicí se kolem prohánějí v sedlech koni černoši v místním tradičním oděvu – na hlavě slamák zvonovitého tvaru, přes záda těžkou houni a na nohou úplně obyčejné gumové holínky.

Stojím na vnějších stupačkách našeho polodžípu, aby mi náhodou neuniklo něco z běžného lesothského života. Nejsilnějším vjemem je zatím polykání zvířeneho prachu, rozvóz zjevně populárních plechových kadibudek a na polích podél cesty svazování sklizené slámy do snopů podobně praštěných tvarů jako ty jejich klobouky. Ve stejném stylu jsou ostatně v Maseru vystavěny i budovy informačního centra, aby bylo jasné, že Lesotho je na své tradice jaksepatří hrdé.

Semonkong, Místo, Které Kouří

Ačkoli klasické stopaře moc rád nemám, mám naopak, zejména v horách, určité pochopení pro takzvané účelový stop. Černoši právě skončili práci na poli, a jak nás zahlédnou, popadnou motyky, deky a slamáky a mažou k silnici. Doprava v horách je vždycky ošemetná a navíc jsme cestou předjížděli autobus, kde nebylo místo už ani na střeše, takže se Evropanům zželelo milých chlapců, kteří mě ☛

záhy střídají na stupačkách auta, protože dovnitř se nám nevejdou. Co během jízdy asi provedou motyky ledabyle odložené na střeše s lakem zánovního vozu si ani nechci představovat, ale stopaři nám v náhlém nápadu elegantně vrazí vlahou hlínou vonící motyky a propocené deky oknem na klín a je to. Získávám tak znamenitou příležitost ke zběžné sociologické studii: deky nepáchnou ani v nich nic nebydlí, čímž máme vzácnou možnost popřít staré koloniální oslovení „ty špinavej negře“, neboť naši černoši i po práci na poli zůstali čistí a smradlaví nepříteli. Než je v Semonkongu vyložíme a oni se ztratí v davu, ptáme se, kde bychom nejlépe sehnali nějaké pere, koně. Jejich názor je jasný: Semonkong Lodge, ubytovací centrum za osadou. Projíždíme Semonkongem s neodbytným pocitem naprostého časoprostorového zbloudění. Lesotho i v jedenadvacátém století žije koňmi. Jsou všude. Přivazání k břevnům na velkém prašném prostranství, které

Ovoci trhovců evidentně moc nerozumí, zato fotbal ovládá dokonale. „Evropa? Češi? Nedved, Baros!“

plní funkci náměstí, pasou se mezi boudami z vlnitého plechu, čekají pod reklamním billboardem na coca-colu i pod poutačem na místní mobilní síť Yebo 5. Jak už jsem řekl, ta je pro české telefony nedostupná, protože mezi lesothskými a českými operátory neexistují smlouvy o vzájemném poskytování služeb, což se ukáže jako fatální později, když nám v Dračích horách dojde benzin. Kdybychom si jo potřebovali zavolat, je nám k dispozici plechová bouda s neumělým, štětcem a barvou vyvedeným nápisem public phone, ale já pevně doufám, že tuto službu nikdy nebudeme muset využít.

Malé horské lesothské městečko je skutečně poučné místo. Muži sedí na klandru a klábosí. Asi o koních, protože ti jsou pro ně všim: dopravním prostředkem, tažnou silou, předmětem obchodu. To jim ale nebrání v tom, aby koně neřídili fetězem omotaným kolem krku a nepoháněli je údery železnou tyčí. Ženy se proplétají davem s plnými kbelíky v rukou, jedním děckem na prsou, druhým na zádech a škopkem s prádlem na hlavě. Obchodní třídu tvoří chatrče z vlnitého plechu. Nad každou vlaje igelitový pytlík, jehož barva po způsobu vývěsního štítu oznamuje, jaké zboží se zde nabízí. Ovoce v plechové chatrči je dost podprůměrné, zelený pytlík zřejmě označuje skoro zelené broskve. Ovoci trhovců evidentně moc nerozumí, zato fotbal ovládá dokonale. „Evropa? Češi? Nedved, Baros!“

Couráme po městečku. Objevujeme zanedbané polní letiště. Poslední letadlo zde přistálo v roce 1996, ale řidiči věž je i po dvanácti bezletových letech ve střehu, obsazená pozemním personálem. Jeden nikdy neví, kdy něco přiletí, že?!

Nosiči vody

Ekonomiku Lesotha v současné době drží nad vodou přehrady a elektrárny vystavěné Jihoafričany pro Jihoafrickou republiku. S nadsázkou se říká, že Lesotho je cisternou JAR. Poddáni lesothského krále přitom obvykle bydlí v takzvaných rondavelech. Jsou to kruhové stavby z kamene zakryté doškovou střešou či prostě vrstvenou slámou. Rondavely se liší velikostí, někdy jsou spojeny dva nebo tři dohromady, někdy mají moderní plastová okna a jindy jsou zas úplně bez oken. Vesnice jsou si vzájemně podobné a rondavely mnohdy vypadají jak podle jednotného plánu. Svítí se v nich někdy elektrinou ze solárního panelu, jindy vůbec. V zemi, která je zásobárnou vody pro Jihoafrickou republiku, vozí děti vodu kolečkem v barelech z centrálních vododův rozmístěných po vesnici a jejím okolí.

Náš nápad pomoci dětem s nálezem vody pobaví nás, ty děti a navíc tím spolehlivě rozložíme lokální fotbalový turnaj. Nejdřív přestane hru sledovat brankář a pak hráči jeden po druhém zpomalují, až se hra zastaví. Bělochy zde vidí málo a pracovat nikdy, a přitom tady, obklopení malými dětmi, tlačí kolečka naložená barely s vodou.

K nejvyššímu vodopádu jižní Afriky Maletsunyane Falls (190 metrů) jsme se dostali nejlepším místním dopravním prostředkem – na koních.

Cváláme po zvlněných kopcích Lesotha, mezi květy aloi a celými lány zvláštní červenožluté květiny.

Už víme, jaké to je, když se řekne makat jako barevej. Není tady zvykem, aby jako barevej makal bílej.

„Kdepak bydlíš, holčičko?“ slyším za sebou udýchaný hlas. Holčička ukazuje k rondavelu vpravo, a tak se jedno kolečko odděluje z řady a míří k cíli. „A ty, kamaráde?“ Desetiletý chlapec ukáže k jinému rondavelu vlevo. „A kde bydlíš ty?“ ptám se majitele svého kolečka. Chlapec se rozesměje a víc posunky než slovy vyjadřuje: „Támhle... za tím kopcem.“

Nevím, jak to ty děti zvládnou. Desetiletý kluk nebo holka si naloží do kolečka dva dvacetilitráky s vodou a jede se domů. Snad že na to mají celé odpoledne... opravdu nevím. Já mám po čtvrt hodině dost, hlavně proto, že všichni ostatní se už nakladu zbavili a můj klučina pořad ukazuje „tam, za tím kopcem“, až nabyvám dojmu, že z té otrocké driny zapomněl i jak se jmenuje a kde vlastně bydlí. Každopádně ode dneška vím, co obnáší termín „makat jak barevej“. Protože děti takhle vozí vodu denně a ty starší dvakrát.

Zelené pahorky lesothské

„Hej! Hej!“ Běžně se zde těmito výkřiky pobízejí koně do evalu, ale neznámý černoch divoce gestikuluje, abychom počkali. „Vy jste dnes přivezli dva muže z pole?“ ujišťuje se, a aniž počká na odpověď, pokračuje: „Slyšel jsem, že potřebujete koně!“

Občas je prostě dobré dělat neobvyklé věci. Hned druhý den už s dívkou „Hej! Hej!“ cváláme po zelených pláních k nejvyššímu vodopádu jižní Afriky. Maletsunyane Falls se řítí volným pádem do hloubky 198 metrů. Jak říkají sami Lesothané, kůň je nejlepší a nejprůchodnější čtyřkolka na světě.

Cváláme po zvlněných kopcích Lesotha, mezi květy aloi a celými lány zvláštní červenožluté květiny podobné kartači. Vjíždíme přímo mezi rondavely, zabalení ve stejných dekách jako místní obyvatelé s hlasitým pozdravem „dome-la“, což vede k tomu, že si obyvatelé afrických vesnic mobilním telefonem fotografují turisty z Evropy, ačkoli jinak to bývá výrazně naopak. No jo, stačí, aby po pozdravu dome-la položili jakoukoli jinou otázku, a nezbyva než si přiznat, že jsem v troubě, zase jen turista na cestách.

Až mě přestane bavit koňské sedlo nebo mi dojdou peníze a nebudu mít na jídlo, odjedu domů zase něco vydělat. Lesothané tu zůstanou. Policejní domobrana dál honí lupiče, chlapi mlátí koně železnou tyčí, jezdí na střeších autobusů, děti vozí ukrutně těžká kolečka s vodou a v univerzitním městě hlídá obchod s potravinami ostraha s brokovnicí.

Zvláštní kus země, tenhle Otův les.

